

El riu és vida, no el buideu

JOSEP OLIVERAS
SAMITIER

Professor de
Geografia. URV

Fa uns dies la Societat Catalana de Geografia, amb motiu del centenari de la Mancomunitat de Catalunya, editava un recull de regles i pràctiques tradicionals que per costum havien esdevingut norma jurídica sobre termenals, camins i aigües. Aquest recull l'havia confeccionat l'Oficina d'Estudis Jurídics de la Mancomunitat de Catalunya com a eina de treball en totes les qüestions que afectaven els conflictes entorn dels límits de les propietats i els usos dels camins i aigües. L'aprovació aquest divendres passat pel consell de ministres d'un Pla Hidrològic del riu Ebre m'ha fet revisar definicions conceptuals sobre l'ús de les aigües que eren i en part són d'aplicació en aquest país, però que altres normes aprovades a sis-cents quilòmetres de distància han anat retallant.

Segons el recull esmentat, l'aigua que neix o entra en una terra «és d'aquell de qui és la terra, si no ha de respectar drets preferents que hi tingui un altre», i si l'aigua és utilitzada més amunt d'on un propietari o ens en tenen la potestat d'ús, aleshores és té ple dret de disposar-ne des del mateix punt on acaba l'aprofitament anterior. La qual cosa traduïda en termes de jurisdiccions territorials equivaldria a dir que l'aigua, a partir que entra a Catalunya, hauria de ser regulada pels representants dels habitants d'aquest país. Naturalment que entre uns usos i costums que es van establir fa molts anys i les realitats actuals hi ha molta distància, i l'Estat ha tendit a regular les coses en profit d'altres interessos que no sempre concordaven amb els dels habitants del país.

En el cas de l'aigua de l'Ebre, el seu cabal ha estat envejat pels habitants d'altres contrades que no disposaven de massa recursos hídrics i des del mateix segle XIX sorgeixen iniciatives per portar aigua d'aquest riu a altres àrees. A mesura que ha augmen-

tat la població, la urbanització i la industrialització, les necessitats d'aigua s'han incrementat i amb elles els desitjos d'apoderar-se del cabal del riu Ebre.

Els intents del Plan Hidrológico Nacional del 1993 van ser succeïts pels dels anys 2000 i 2001, que van aconseguir fer créixer amb força el nombre de defensors

L'Ebre ja no seria el gran riu, sinó un riu moribund, i deixaria de tenir l'atractiu que ara té

de l'ús d'aigua de les aigües del riu representats per la Plataforma en Defensa de l'Ebre. Ara l'Estat, portat per una necessitat de remoure les aigües i per si no hi havia prou confrontació amb altres temes, projecta reduir el cabal del riu en el seu tram final a una xifra que s'ha de mantenir

per sobre dels 3.153,6 hm³/anuals, la qual cosa vol dir que si l'Ebre transporta uns 15.000 hm³/anuals d'aigua en el seu tram final, quedarien unes reserves d'uns 11-12 mil hm³/anuals per distribuir. La vicepresidenta del govern central ha parlat d'uns 11.000 hm³a destinar a aigua per als regadius, per regar uns 1,4 milions d'hectàrees de les Espanyes i unes inversions de 2.500 milions d'euros. Un projecte faraònic que davant d'unes properes eleccions europees no queda pas malament per entabanar la gent dels secans aragonesos i valencians.

La planificació hidràulica no pot fer-se només des de perspectives d'enginyeria i en benefici de les grans empreses constructores, sinó que ha de ser un procés participatiu, democràtic i en el que puguin dir-hi la seva enteses en temes mediambientals, ja que la reducció del cabal d'un riu pot tenir greus conseqüències ecològiques que afectin la vida de les poblacions vegetals,

animals i humanes de la seva conca. Experts en hidrologia i alhora bons coneixedors del territori han avaluat que el cabal mínim del riu no poden ser 3.200 hm³/anuals, sinó que aquesta quantitat s'ha de duplicar perquè el riu pugui continuar aportant sediments i el delta de l'Ebre no s'enfonsi, i triplicar si es vol frenar la salinització del riu que destrueix part de la seva vida. El cabal mínim ha estat avaluat en uns 7.000 hm³/anuals per uns i fins a uns 10-11 mil hm³/anuals per uns altres, però en cap cas s'admet que pugui reduir-se a poc més de 3.000 hm³.

De portar-se a terme aquesta reducció de cabal, hi hauria tota una sèrie de problemes com la regressió geomorfològica del Delta, la salinització de les aigües riu amunt fins a uns 30 quilòmetres de la desembocadura, l'alteració de l'equilibri ecològic i la dificultat que tindria el riu en diluir molts productes que hi van a parar, etc. Però la disminució del cabal afectaria tota

l'economia de la zona i no només el sector turístic. L'Ebre ja no seria el gran riu, sinó un riu moribund, i deixaria de tenir l'atractiu que ara té. A més no s'han fet que es sàpiga previsions sobre les conseqüències del canvi climàtic o sobre la possible extensió de la plaga de la mosca negra. Per altra banda pretendre estendre els regadius hispànics en més d'un milió d'hectàrees és una altra quimera. A quin preu sortirà l'aigua per regar? D'on sortirà la mà d'obra per a una agricultura intensiva? Dels subsaharians? Qui finançarà les obres de l'extensió dels regadius?

Realment vivim uns temps incerts, en què el desig del poder i la manca de solucions reals per als problemes del país fa concebre quantitat de projectes completament neutrals i preferentment estrangers. Mentre tant defensem el riu, que és font de vida.